

10 jaar wingtagproject Bruine Kiekendief

Vrijdag 5 november 2021 mocht NWG De Kerkuil eindelijk nog eens Anny Anselin in haar midden verwelkomen. Deze vaandeldrager van 'ons' kiekendievenproject behoeft eigenlijk amper nog een introductie. Wie toch nog eens haar levensverhaal wil nalezen, verwijs ik graag naar het 2de nummer van Natuur.Oriolus van 2019 (dat trouwens ook online te lezen is, zie onderaan dit artikel). Anny kwam ons haar terugblik op 10 jaar vleugelmerken van Bruine Kiekendief presenteren. Aangezien de natuurwerkgroep intensief bij dit project betrokken is, waren alle aanwezigen heel nieuwsgierig naar de resultaten.

Bruine Kiekendief

De presentatie begon met een korte beschrijving van de Bruine Kiekendief als soort, met aandacht voor herkenning van de verschillende kleden, de biotopen waarin ze voorkomen en de broedcyclus. Het inschatten van de Belgische populatie is niet zo eenvoudig, maar wordt geraamd op een 130 broedterritoria, waarvan er zich zo'n 100 in het werkingsgebied van De Kerkuil bevinden. De Europese concentraties bevinden zich vooral in Noordwest-Duitsland, Nederland, Groot-Britannië, de Baltische staten, Hongarije en Oekraïne. Volgens de Europese broedvogelatlas zouden er tussen de 100.000 en 180.000 broedparen zijn in Europa.

Het onderzoek naar de Bruine Kiekendief heeft er - dankzij zenderdata - voor gezorgd dat de trektroutes van deze elegante jager vrij accuraat in beeld zijn gebracht. De noordwestelijke populatie trekt via Frankrijk en Spanje over de Straat van Gibraltar naar Marokko om uiteindelijk te overwinteren in de sub-Sahara in landen zoals Mali, Guinée en Burkina Faso. Daar verblijven ze van september tot april in moerasrijke gebieden, de rand van de Sahel of langs de grote rivieren. Het vleugelmerken heeft echter een ander doel voor ogen.

Waarom vleugelmerken?

Met het aanbrengen van wingtags hopen de onderzoekers de meer lokale ecologie van de Bruine Kiekendief in kaart te brengen: hoe zit het met de populatietrends? Wat weten we over habitat en landgebruik? Hoe is het met de dispersie van de vogels gesteld? Vleugelmerken laten toe om heel goedkoop veel jongen individueel herkenbaar te maken. Waar een zender al gauw meer dan € 1.000 kost, is de kostprijs van een wingtag amper € 5. Op die manier kunnen de bewegingen van zowel jonge als adulte vogels worden gevolgd, en kunnen zowel plaats- als habitattrouw in kaart worden gebracht.

Het gebruik van wingtags bij Bruine (en Grauwe!) Kiekendieven komt oorspronkelijk uit Frankrijk. Het Centre d'Etudes Biologiques de Chizé, met voortrekkers Jean-François Blanc en Steve Augiron, ontwikkelde hiervoor een relatief eenvoudige en vooral goedkope techniek. Kunststof vlagjes van 10 bij 3 cm in een bepaalde kleur en met een unieke symboolcode worden met een speciaal nietje en met behulp van een speciale tang aan de voorvleugel van een kiekendief bevestigd. Doordat op de plaats van bevestiging geen botten, belangrijke zenuwen of bloedvaten passeren, ondervindt de vogel van deze merken geen last. Een handleiding werd naar Vlaanderen doorgestuurd, met de belofte van een bijhorende video en instructiebezoek ... waar uiteindelijk niets van in huis kwam. Dus werd het voor Anny en 'haar' ringers experimenteren op kartonnen uitsnedes en vleugels van dode meeuwen. Op 20 juni 2011 werd in Vlaanderen – met de nodige zenuwen - de eerste Bruine Kiekendief getagd!

Protocol

Vanzelfsprekend werd voor het vleugelmerken ook een protocol uitgeschreven. (Liefst lokale) ringers gaan bij het nestbezoek eerst het geslacht van de vogel proberen te bepalen door de afstand tussen de klauwen van een opengesperde poot te meten: <78mm betekent mannetje, >80mm is een vrouwtje. Daarna wordt de leeftijd van de pullus bepaald door de vleugellengte te meten. Deze info laat toe terug te rekenen tot de geboorte van het jong, en dus ook het moment van de eileg, wat voor de fenologie van de soort nuttige info is. De algemene conditie van het jong wordt nagegaan door het dier te wegen en de 'hongermaliën' te tellen (markeringen op de pennen die op periodes van voedselgebrek wijzen). Daarna wordt de vogel geringd en getagd.

Enkele cijfergegevens

In de voorbije 10 jaar werden in het volledige projectgebied – dat zich uitstrekt van Noord-Frankrijk, over de Westhoek en de Oostkust, tot het noorden van Oost-Vlaanderen, Noord-Antwerpen en Zeeland - liefst 1383 jonge Bruine Kiekendieven getagd, waarvan 278 (of 20%) in het werkingsgebied van Natuurwerkgroep De Kerkuil. In de topjaren 2017 en 2020 werden respectievelijk 164 en 178

jongen gevleugelmerkt, waarvan 43 en 55 (bijna 1/3) in de noordelijke Westhoek. De 1000ste vogel werd op 8 juli 2019 door Henk Castelijns gemerkt in Zeeland.

Terugmeldingen en hun waarde

Hoeveel van die getagde vogels werden nu ondertussen al teruggezien? En is dat vleugelmerken nu eigenlijk wel nuttig? In de loop van het project werden al 1819 terugmeldingen genoteerd. Dat zijn alle waarnemingen, zowel van jonge vogels als adulten, op elk moment van het jaar, op elke plek. Dat betekent vanzelfsprekend dat hier ook soms verschillende waarnemingen van dezelfde vogel tussen zitten, soms in dezelfde periode maar ook soms in verschillende jaren (al dan niet na elkaar). In totaal werden 225 'unieke' Bruine Kiekendieven teruggemeld. Dat zijn vogels die minstens 2KJ (KalenderJaar) zijn, en dus worden gemeld in het jaar volgend op hun geboorte of later. In ons werkingsgebied waren dat er 57 of 25% van het totale aantal. Anny verklaart dit grote succes hier aan de vele gemotiveerde vrijwilligers en de goede fotografen die met duidelijke bewijzen het onderzoek ondersteunen.

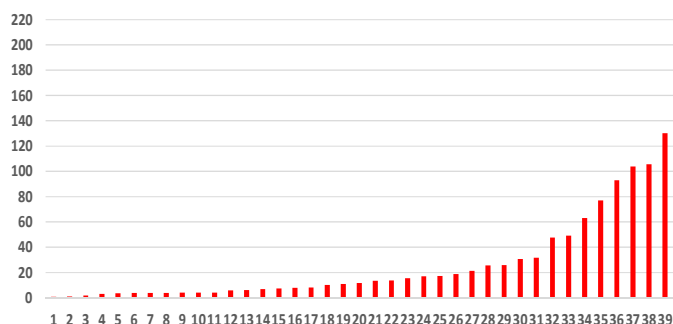
foto: Redgy Vergracht

Uit analyse van de waarnemingsplaatsen bleek dat het geslacht, eerder dan de leeftijd, een rol speelt in de afstand die een Bruine Kiekendief aflegt tussen de geboorteplaats en de eerste gekende broedplaats. In 2019 werden daarvoor 80 vogels gevolgd (39 mannetjes en 41 vrouwtjes). Beide geslachten broedden minimum zo'n 500 m van de eigen geboorteplek, maar mannetjes gingen maximum 130 km verderop broeden, terwijl vrouwtjes liefst 200 km verder hun nest gingen maken. Gemiddeld broeden

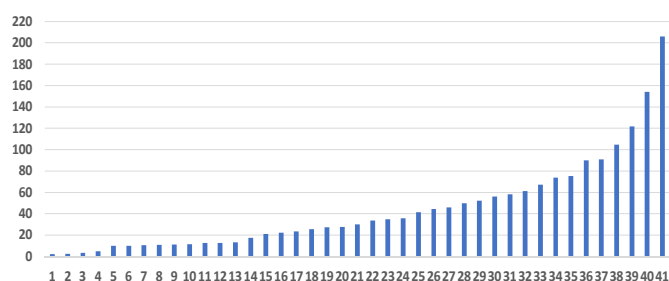

vrouwtjes ook verderaf van de eigen geboorteplek. Voorlopig wordt trouwens ongeveer 1 op de 13 getagde jongen later broedend opnieuw waargenomen.

man (39 exemplaren):

vrouw (41 exemplaren):

Interessante gevallen

Vanzelfsprekend is elke terugmelding waardevol, maar soms springt een speciaal geval er toch bovenuit. Zo was er de tweede ooit gemerkte bruine kiek in het werkingsgebied (getagd op 30 juni 2011 in Veurne) die tweeënhalf maand later (12 september) in Norfolk (GB) werd opgemerkt. Ook meer recent werden lokale kiekendieven in het buitenland waargenomen, en ook prachtig gefotografeerd. Een jong uit Merckelbroek werd in november 2020 iets ten zuiden van Sevilla opgemerkt, terwijl hij smakelijk een Purperkoet aan het verorberen was in de vallei van de Guadalquivir.

Foto: Miguel Angel Rojas Ruiz

Heel wat Britse Bruine Kiekendieven overwinteren trouwens op het Iberisch schiereiland, en trekken zelden door naar West-Afrika. Nog in het najaar van 2020 werd een jong uit De Moeren gespot in de Povlakte in Italië.

Dit jaar hadden Wim Bovens en medewerkers Justine Huyghe, Eveline Follet, Juliette Rousseau en Hannelore Theite tijdens een slaapplaatstelling aan De Blankaart de eer om een 8KJ vrouwtje (dat getagd werd in Tholen, NL) te mogen begroeten.

Kleurmerkonderzoek Bruine Kiekendief, *Circus aeruginosus*

Contact: Anny Anselin - e-mail: annanselin@gmail.com

XnJAnF	Links zwarte X op geel - Rechts zonder code op fuchsia
19/06/2014	Tholen / Postweg - gemeentehuis Ringen Henk Castelljns, Dick Gurst, Ad Polderman, Cook van Heukelen, Ely van Heukelen
19/06/2014	Tholen / Postweg - gemeentehuis Taggen Henk Castelljns, Dick Gurst, Ad Polderman, Cook van Heukelen, Ely van Heukelen
5/02/2016	Léon / Gourant d'Huchet Réserve Naturelle Losse waarneming Paul Lesclaux
12/04/2017	Oostflakkee / Doltgensplaat-Galatheepolder Nestbouw Robin van Dijk
13/04/2017	Oostflakkee / Doltgensplaat-Galatheepolder Nestbouw Robin van Dijk
27/02/2021	Woumen / Blankaart rietveld NW Staaplaats Wim Bovens, Eveline Follet, Justine Huyghe, Juliette Rousseau, Hannelore Theite

De nestor onder de teruggemelde kiekjes blijft toch /wR8nF, een mannetje dat in zijn elfde kalenderjaar (11KJ) in Vinkeveen (NL) werd opgemerkt en in 2011 in Ossensisse (NL) werd gevleugelmerkt.

Merk je zelf een Bruine Kiekendief op met 'van die rare flapjes' op de vleugel, aarzel dan niet om een foto te nemen en/of onze projectcoördinator Wim Bovens (info@natuurwerkgroepdekerkuil.nl) of een andere medewerker op de hoogte brengen. Vermeld wanneer en waar je de vogel zag en dan komen wij zeker een kijkje nemen. Elke waarneming is nuttig voor het project!

Filip Declerck

Natuur.oriolus. (2019). Anny Anselin. Portret van een vrouw in wat een mannenwereld was. *Natuur.oriolus*, 42-46.

